

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/158/158/98

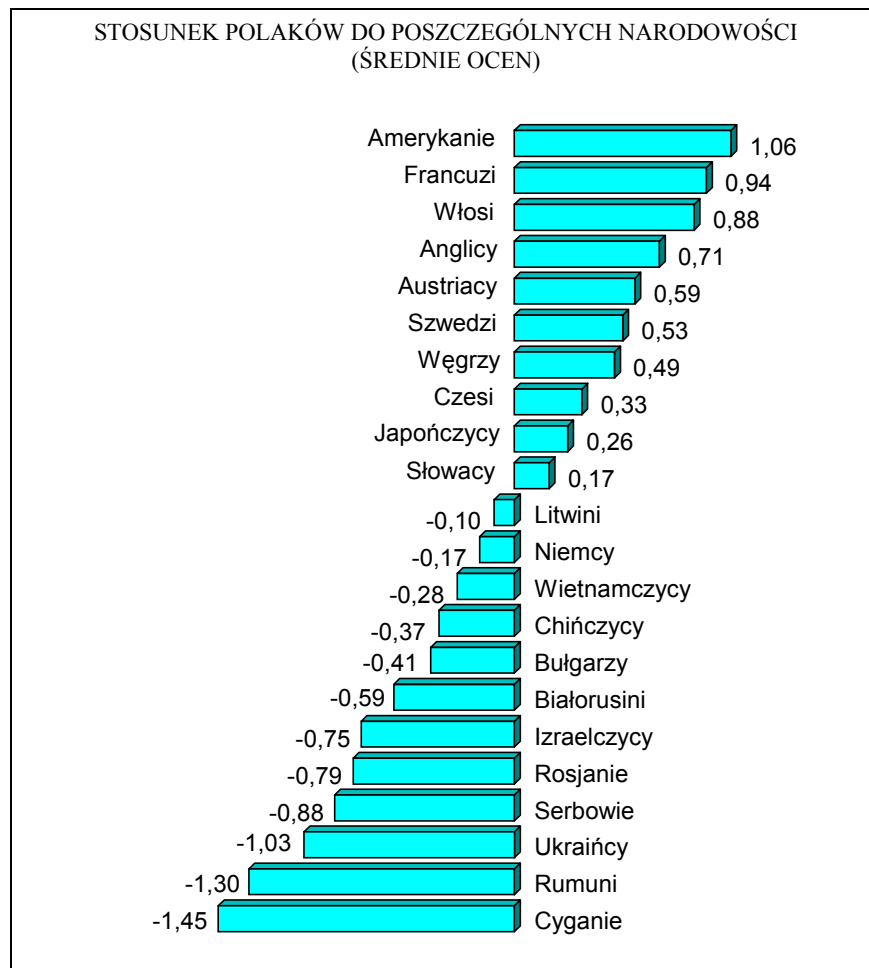
STOSUNEK POLAKÓW DO INNYCH NARODOWOŚCI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Niezmiennie od kilku lat sympatią darzymy przede wszystkim Amerykanów, Francuzów i Włochów, natomiast z niechęcią odnosimy się najczęściej do Cyganów i Rumunów.

- Spośród mieszkańców krajów sąsiadujących z Polską więcej sympatii niż niechęci żywimy do Czechów i Słowaków, natomiast w stosunku do pozostałych sąsiadów dominuje niechęć.
- W porównaniu z rokiem 1997 nieco wzrosła niechęć Polaków do niemal wszystkich badanych narodowości.

Już po raz kolejny badamy stosunek Polaków do innych narodowości¹. W tym roku respondenci pytani byli o sympatię bądź niechęć do 22 nacji, po raz pierwszy - do Chińczyków i Wietnamczyków.

Podobnie jak w ubiegłych latach, postawy Polaków wobec poszczególnych narodowości były, z jednej strony, wypadkową wpływów zdarzeń historycznych i tradycyjnych stereotypów, z drugiej natomiast - wynikały z bieżących wydarzeń i nastrojów społecznych.

Ankietowani określali swój stosunek do innych narodów na skali opisującej uczucia od niechęci do sympatii².

SYMPATIE I ANTYPATIE POLAKÓW

W porównaniu z danymi z poprzednich lat preferencje Polaków związane z poszczególnymi narodowościami nie uległy znacznym zmianom. Warto jednak zauważyć, że ogólnie pogorszył się stosunek do obcokrajowców. Bardziej niechętnie niż rok lub kilka lat

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (101) przeprowadzono w dniach 15-20 października '98 na 1094-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Emocjonalny stosunek do poszczególnych narodowości ankietowani opisywali na skali od 1 do 7, którą w trakcie opracowywania danych zastąpiono skalą od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środek skali (0) oznacza obojętność. Jest to prosty zabieg matematyczny, który ułatwi Czytelnikom interpretację średnich ocen zamieszczonych w tabelach 1 i 3.

temu odnosimy się do niemal wszystkich badanych narodowości. W porównaniu z rokiem '97 liczba respondentów deklarujących sympatię do poszczególnych narodów zmalała średnio o 4 punkty procentowe, a odsetek osób mających do nich niechętny stosunek wzrósł przeciętnie o 3 punkty. Można stwierdzić, że w porównaniu z latami 1995-1997 odnotowaliśmy niewielki spadek sympatii do cudzoziemców.

Tabela 1

w procentach

Narodowości	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?				Średnie ocen*
	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	
Amerykanie	61	24	10	5	1,06
Francuzi	58	25	11	6	0,94
Włosi	55	28	11	6	0,88
Anglicy	50	27	16	7	0,71
Węgrzy	44	29	20	7	0,49
Austriacy	43	30	17	10	0,59
Szwedzi	43	31	17	9	0,53
Czesi	41	31	22	6	0,33
Słowacy	36	30	26	8	0,17
Japończycy	35	31	23	11	0,26
Niemcy	32	26	39	3	-0,17
Litwini	29	29	34	8	-0,10
Chińczycy	21	29	36	14	-0,37
Wietnamczycy	20	32	34	14	-0,28
Bułgarzy	20	30	41	9	-0,41
Białorusini	19	25	48	8	-0,59
Izraelczycy (Żydzi)	19	26	48	7	-0,75
Rosjanie	19	23	55	3	-0,79
Serbowie	13	23	50	14	-0,88
Ukraińcy	13	22	59	6	-1,03
Rumuni	10	18	66	6	-1,30
Cyganie (Romowie)	10	15	69	6	-1,45

* Średnie ocen mierzone w skali od -3 (niechęć) do +3 (sympatia).

Wyniki tegorocznego sondażu można próbować łączyć z obniżeniem się poziomu społecznego poparcia dla integracji Polski z Unią Europejską. W ciągu ostatniego roku nastąpił spadek liczby osób gotowych poprzeć przystąpienie naszego kraju do tej organizacji. W sierpniu '97 prawie trzy czwarte badanych (72%) deklarowało, że w ewentualnym referendum poparłoby wejście Polski do UE, natomiast w sierpniu tego roku tylko 63% ankietowanych wyraziło chęć głosowania za integracją. Pogorszyło się także postrzeganie dotychczasowych stosunków Polski z Unią Europejską. Liczba osób uważających, że przynoszą one więcej korzyści państwom skupionym w tej organizacji niż Polsce, wzrosła od sierpnia ubiegłego roku o 11 punktów procentowych³.

Podobnie jak w poprzednich latach⁴, największą sympatią darzymy Amerykanów, Francuzów, Włochów i Anglików. Pozytywny stosunek do tych narodowości deklaruje co najmniej połowa naszych rodaków. Sympatię wzbudzają w nas także Węgrzy, Austriacy, Szwedzi i Czesi.

³ Por. komunikat CBOS „Poziom poparcia dla integracji Polski z Unią Europejską”, wrzesień '98.

⁴ Por. komunikaty CBOS: „Stosunek Polaków do innych nacji”, październik '97; „Stosunek Polaków do innych narodowości”, sierpień '96; „Inne narody - nasze sympatie i antypatie”, czerwiec '95; „Nasz stosunek do innych narodów”, wrzesień '94; „Stosunek Polaków do innych narodowości oraz wyobrażenia o ich stosunku do nas”, wrzesień '93.

Tabela 2

w procentach

Narodowość	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?																							
	Sympatia						Obojętność						Niechęć						Trudno powiedzieć					
	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'93	'94	'95	'96	'97	'98	'93	'94	'95	'96	'97	'98
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	25	25	24	27	25	24	9	13	10	9	6	10	4	4	3	5	5	5
Francuzi	61	51	67	62	60	58	25	30	22	24	28	25	9	13	8	6	8	11	5	6	3	7	5	6
Włosi	63	54	66	62	63	55	24	27	22	24	24	28	6	12	8	7	8	11	7	7	4	7	6	6
Anglicy	47	41	51	51	55	50	32	32	28	28	28	27	16	20	17	13	12	16	5	7	4	8	5	7
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	29	32	27	28	31	29	18	21	14	16	16	20	6	6	3	8	6	7
Austriacy	41	37	48	49	47	43	32	32	26	27	30	30	19	20	20	12	14	17	8	11	6	12	9	10
Szwedzi	44	40	53	52	49	43	30	33	26	25	31	31	14	17	14	12	12	17	11	10	7	11	8	9
Czesi	38	30	43	44	45	41	29	33	28	28	32	31	28	32	25	22	19	22	5	5	3	5	4	6
Słowacy	33	32	44	38	39	36	31	33	30	31	32	30	27	27	22	21	22	26	9	9	5	9	8	8
Japończycy	-	-	43	48	43	35	-	-	30	25	29	31	-	-	21	16	18	23	-	-	6	11	10	11
Niemcy	23	26	35	43	38	32	22	26	25	23	29	26	53	45	38	31	30	39	3	3	2	3	3	3
Litwini	24	22	35	36	36	29	26	27	28	24	27	29	43	43	33	31	30	34	7	8	5	8	7	8
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-	-	14
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	32	-	-	-	-	-	34	-	-	-	-	-	14
Bułgarzy	19	16	23	23	23	20	30	31	29	26	30	30	41	43	42	39	39	41	10	10	6	12	9	9
Białorusini	19	17	18	21	22	19	25	25	22	20	25	25	47	49	53	50	46	48	9	9	6	8	8	8
Izraelczycy	15	17	25	26	28	19	25	27	26	24	26	26	51	47	45	41	41	48	9	9	5	8	6	7
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	24	22	22	19	23	23	56	59	59	57	53	55	3	3	2	3	4	3
Serbowie	10	12	14	15	16	13	19	21	19	20	26	23	55	51	57	49	44	50	16	16	10	15	14	14
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	19	20	19	18	20	22	65	66	63	60	60	59	4	5	4	6	5	6
Rumuni	9	8	11	12	11	10	19	17	17	13	18	18	66	68	68	70	66	66	5	7	4	5	6	6
Cyganie	-	6	10	12	10	10	-	16	14	14	16	15	-	75	73	70	71	69	-	3	3	4	3	6

Tabela 3. Średnie ocen: skala od -3 (niechęć) do +3 (sympatia)

Narodowości	'93	'94	'95	'96	'97	'98
Amerykanie	1,2	1,0	1,1	1,1	1,3	1,1
Francuzi	1,0	0,7	1,2	1,2	1,0	0,9
Włosi	1,2	0,8	1,1	1,2	1,1	0,9
Anglicy	0,7	0,4	0,7	0,9	0,9	0,7
Austriacy	0,5	0,4	0,6	0,8	0,8	0,6
Szwedzi	0,6	0,4	0,8	0,9	0,7	0,5
Węgrzy	0,6	0,4	0,8	0,7	0,6	0,5
Czesi	0,2	0,0	0,3	0,5	0,5	0,3
Japończycy	-	-	0,5	0,7	0,5	0,3
Słowacy	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,2
Litwini	-0,5	-0,5	0,0	0,1	0,2	-0,1
Niemcy	-0,8	-0,5	-0,1	0,2	0,1	-0,2
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	-0,3
Chińczycy	-	-	-	-	-	-0,4
Bułgarzy	-0,5	-0,6	-0,4	-0,3	-0,3	-0,4
Białorusini	-0,6	-0,8	-0,7	-0,6	-0,5	-0,6
Izraelczycy	-0,9	-0,8	-0,5	-0,4	-0,4	-0,7
Rosjanie	-0,9	-1,0	-0,9	-0,9	-0,7	-0,8
Serbowie	-1,2	-1,1	-1,0	-0,9	-0,7	-0,9
Ukraińcy	-1,3	-1,4	-1,1	-1,0	-1,0	-1,0
Rumuni	-1,3	-1,5	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Cyganie	-	-1,8	-1,6	-1,5	-1,5	-1,4

Niezmiennie najgorzej Polacy odnoszą się do Cyganów i Rumunów. Dwie trzecie badanych określa swój stosunek do nich jako niechętny. Trzeba jednak zauważyć, że w porównaniu z rokiem ubiegłym nie odnotowaliśmy spadku poziomu sympatii ani wzrostu niechęci do Cyganów i Rumunów. Być może mniej ich spotykamy zebrzących na ulicach, a może przyzwyczailiśmy się już do ich widoku.

Ponad połowa Polaków nie lubi Ukraińców i Rosjan, a co drugi badany deklaruje niechęć do Serbów, Izraelczyków i Białorusinów.

Spośród naszych sąsiadów najlepiej oceniamy Czechów. Dwie piąte Polaków odnosi się do nich z sympatią. Nieco mniejszą aprobatę budzą Słowacy, Niemcy i Litwini. Natomiast do Białorusinów, Rosjan i Ukraińców najczęściej deklarujemy niechęć.

W porównaniu z rokiem ubiegłym największa zmiana wiąże się z naszym stosunkiem do Izraelczyków - poziom sympatii dla tej narodowości zmalał o 9 punktów procentowych, a liczba ankietowanych wyrażających do niej niechęć wzrosła o 7 punktów. Można przypuszczać, że obserwowana zmiana nastawienia związana jest przede wszystkim ze sporem dotyczącym obecności krzyży w Oświęcimiu, a być może także z konfliktem wokół zwrotu majątku należącego przed wojną do gmin żydowskich.

Duży wzrost niechęci (od 5 do 9 punktów procentowych) odnotowaliśmy także w stosunku do Japończyków, Serbów i Niemców. W tym ostatnim przypadku zmiana nastawienia może wiązać się z żądaniem zwrotu majątku Niemców przesiedlonych w wyniku II wojny światowej.

Warto zauważyć, że wzrost niechęci do Izraelczyków i Niemców stanowi zwrot w wieloletnim trendzie z lat 1993-1997, kiedy to nasz stosunek do tych narodów stopniowo się poprawiał.

W tym roku po raz pierwszy badaliśmy stosunek Polaków do Chińczyków i Wietnamczyków. Postawa wobec obu tych nacji jest podobna i raczej negatywna: ponad jedna trzecia osób deklaruje niechęć do nich, a tylko jedna piąta darzy ich sympatią.

POWIĄZANIA MIĘDZY POSTAWAMI WOBEC RÓŻNYCH NARODÓW

Podobnie jak w poprzednich latach, nasze uczucia w stosunku do jednych narodów często współwystępują z podobnymi uczuciami do innych. W celu określenia tych powiązań przeprowadziliśmy analizę czynnikową⁵, której wyniki pozwoliły wyodrębnić trzy zasadnicze czynniki. Grupują one nacje, do których nasze nastawienie jest zbliżone.

Czynnik pierwszy łączy narodowości, w stosunku do których Polacy znacznie częściej przejawiają niechęć niż sympatię. W grupie tej znaleźli się nasi wschodni sąsiedzi, nacje bałkańskie, a także Izraelczycy i narodowości azjatyckie. Zbieżność negatywnych opinii o narodowościach z tej grupy może wynikać z przekonania o ich odmienności kulturowej i zacofaniu wobec krajów Europy Zachodniej i Ameryki Północnej.

Warto zaznaczyć, że nasze opinie o Litwinach, Wietnamczykach i Chińczykach w dużej mierze kształtowane są także przez czynnik trzeci łączy narodowości, które raczej darzymy sympatią. W przypadku Litwinów taka postawa może wiązać się z historycznym sentymentem do nich, jeśli zaś chodzi o Wietnamczyków i Chińczyków - z ich obecnością w naszym kraju.

Podobnie jak w roku '97, można zauważyć ambiwalentność uczuć wobec Niemców (w tym roku jeszcze bardziej widoczną). Stosunek do nich niemal w równym stopniu określają czynniki pierwszy i drugi. Z jednej strony nacja ta kojarzona jest z podziwianym Zachodem, z drugiej zaś nastawienie do niej nacechowane jest niechęcią, tak jak wobec narodowości wyodrębnionych przez pierwszy czynnik.

Czynnik drugi wydziela narodowości, do których Polacy mają przyjazny stosunek. Znaleźli się tu: Amerykanie, Anglicy i Austriacy, kojarzący się nam z rozwiniętym cywilizacyjnie i gospodarczo Zachodem, do którego aspirujemy.

⁵ Analizę przeprowadzono metodą rotacji OBLIMIN. W tabeli 3 zamieszczone są tzw. ładunki czynnikowe, procenty wariancji wyjaśnianej przez dany czynnik oraz współczynniki korelacji między czynnikami.

Tabela 4. Wyniki analizy czynnikowej

Narodowości	Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III
Rumuni	0,90		
Cyganie (Romowie)	0,87		
Białorusini	0,79		
Ukraińcy	0,77		
Rosjanie	0,76		
Bułgarzy	0,74		
Serbowie	0,69		
Izraelczycy (Żydzi)	0,63		
Chińczycy	0,56		(-0,25)
Wietnamczycy	0,51		(-0,43)
Litwini	0,51		(-0,43)
Niemcy	0,32	(0,30)	
Anglicy		0,82	
Amerykanie		0,82	
Austriacy		0,62	(-0,22)
Włosi			-0,82
Węrzy			-0,79
Słowacy			-0,76
Francuzi		(0,26)	-0,73
Szwedzi			-0,73
Czesi			-0,62
Japończycy			-0,59
Procent wyjaśnianej wariacji	48,7	10,0	4,8
Korelacje między czynnikami			
	Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III
Czynnik I	1,00		
Czynnik II	0,27	1,00	
Czynnik III	-0,59	-0,47	1,00

Czynnik trzeci odgrywa dominującą rolę w nastawieniu do naszych południowych sąsiadów i Węgrów, a także części badanych narodowości Europy Zachodniej i Północnej oraz Japończyków. Łączy on więc zróżnicowane nacje, w stosunku do których częściej deklarujemy sympatię niż niechęć. Siła oddziaływania tego czynnika jest jednak niewielka w porównaniu z pozostałymi czynnikami, o czym świadczy procent wyjaśnianej (opisywanej przez dany czynnik) wariacji w tabeli 4. Spośród narodowości tej grupy w pewnym stopniu wyróżniamy (wpływ czynnika drugiego) Francuzów.

Uczucia, jakie żywimy do poszczególnych narodów, są względnie stałe i odzwierciedlają nasz zróżnicowany stosunek do nich. Pewnym zmianom podlega natomiast ogólne nastawienie Polaków do obcokrajowców. W porównaniu z rokiem ubiegłym nieco nasiliła się ksenofobia. Niezmiennie jednak największą sympatią darzymy Amerykanów i narodowości Europy Zachodniej. Spośród naszych sąsiadów raczej lubimy Czechów i Słowaków, natomiast w stosunku do mieszkańców innych krajów graniczących z Polską dominuje niechęć.

Opracował
Mariusz WÓJCIK